

§ 58 Valfrågor

BOEL JOHANSSON:

Ordförande, ledamöter, biskopar och alla andra! Vi vill att så många som möjligt ska rösta i kyrkovalen, eller hur? Därför har vi förtidsröstning och vi har möjlighet att rösta med ombud. Vi har till och med lägre trösklar i kyrkovalen än i allmänna val. I grunden är det bra, eller hur? Vem som helst som har fyllt 16 år kan rösta med ombud, för vi vill ju att så många som möjligt ska rösta i kyrkovalen.

I allmänna val är det bara de personer som har svårt att ta sig till vallokalen som har möjlighet att rösta med ombud. Man har möjlighet att rösta med ombud om man är sjuk, om man har ett funktionshinder, om man är så pass gammal att man har svårt att ta sig till vallokalen, om man är på sjukhus, man sitter i häkte eller i fängelse. Det är alltså ganska tydligt definierade grupper av människor som har möjlighet att rösta med ombud. Den som fungerar som ombud i allmänna val ska ha en tydlig, definierad relation till den som den ska hjälpa att vara ombud åt. Man ska vara ganska nära släkt eller man ska ha en relation, till exempel att man arbetar i hemtjänsten hos personen, eller någon liknande.

Men så är det inte i kyrkovalen. I kyrkovalen räcker det att man har fyllt 18 år, att man är myndig. Man behöver inte alls känna den som man ska vara ombud för. Det betyder att vem som helst kan vara ombud. Det betyder att en företrädare för en nomineringsgrupp kan vara ombud. Det är helt inom ramen för kyrkoordningen. Det betyder alltså att man kan ragga röster på gymnasieskolor, köpcentra eller utanför krogen på fredagskvällen. Man kan knacka dörr och uppmana människor att rösta där och då, om man har med sig de grejor som behövs. Vi kan tycka att det här är bra, ja. Men det är också viktigt att det inte ska finnas några som helst misstankar om att det går att missbruka valsystemet i kyrkliga val. Det vore allvarligt.

I min motion har jag valt att lägga ansvaret på dem som fungerar som ombud. Jag ser att utskottet vill utöka det här eller se det hela i ett större perspektiv. Det är väl alldeles utmärkt, för vi vill ju att så många som möjligt ska rösta i kyrkovalen, rösta på sätt som inte kan skapa några som helst tveksamheter om kyrkovalens legitimitet. Därför vill jag tacka utskottet för det arbete som ni har gjort. Jag tänker inte yrka bifall till motion 2014:14. Jag är alldeles nöjd med svaret ifrån utskottet.

ANDERS BRUNNSTEDT:

Ordförande, ledamöter, biskopar och övriga! Jag talar för motion 2014:39 som har behandlats av Organisationsutskottets betänkande 2014:4. Texten till motionen kom till och har utgångspunkten att inte i detalj beskriva hur utvärderingen skulle göras, utan att i stället ge kyrkostyrelsen förtroendet att utforma den. Jag förstår invändningen från utskottet att en utvärdering skulle kunna bli normerande för hur processerna kring valen till församlingsråd utformas, men jag är övertygad om att kyrkostyrelsen i formulering av ett utvärderingsuppdrag kan hantera den risken på ett bra sätt.

Däremot förstår jag inte argumentet att frågan om en utvärdering är för tidigt väckt. Som många andra ledamöter här i salen var jag delaktig i remissarbetet kring utredningen Närhet och samverkan. Jag uppfattade att utredningen genom de sedemera antagna reglerna för inrättandet av församlingsråd bland annat ville bredda rekryteringen av förtroendevalda och fördjupa engagemanget bland förtroendevalda. En utvärdering av genomförande och resultat i dessa avseenden bör göras så fort som möjligt, för att det ska vara möjligt att överväga några förändringar av regelverket inför nästa kyrkoval.

Därför ansluter jag mig till yrkandet som finns i reservation 1 som säger: ”Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en kartläggning av hur valen till församlingsråd genomförts.”

IRENE OSKARSSON:

Fru ordförande, kära vänner! Klockan börjar gå och det gör den också i det sammanhang som handlar om utvärderingar, dra lärdom och hitta kompetenser och kunskap. Jag talar för ett bifall till reservation 1, samma reservation som vi hörde om nyss. Jag ser med glädje många goda exempel på hur församlingsråden har kommit igång och hur man arbetar, men jag hör också dess motsats. Jag tror att det är väldigt vällovligt att vi på central nivå får en genomlysning av detta, inte för att snäva åt eller inskränka, utan för att ta lärdom och se vad vi framgent gör bättre. Hur kan vi se att det regelverk som nu är satt i sjön fungerar, för att vi ska ha församlingar som lever i hela landet och ha medlemmar som kan vara aktiva, medlemmar som vi frågar efter. Vi har hört det några gånger förut idag. Det här gör att jag tycker motion 2014:39 var väldigt vällovlig och jag säger som motionären sa förut. Jag hade inte haft någon svårighet att bifalla den, därför att jag tror att kyrkostyrelsen är klok nog att titta på, hur man gör detta utan att lägga några band på någon eller något, men också se att saken har gjorts bra eller mindre bra. Den formulering som vi har lämnat i reservationen gör det dock ännu tydligare att det är en kartläggning. Det är ingen inskränkning, det är inte att lägga band på det som är en god start för att hitta ett lite nytt sätt att få människor engagerade på lokal nivå och som jag dristade mig att säga när vi tog det här för några år sedan i kyrkomötet: Det finns ju de som älskar organisation och struktur och ekonomi och personalfrågor, men det finns de som inte vill befatta sig med det utan vill ägna sig åt inre verksamhet. Nu har vi möjligheten att få göra både och, eller det ena eller det andra. Låt oss få den möjligheten, men låt oss se hur det här har gått, inte minst utifrån hur mycket detta har möjliggjort för unga att kanske engagera sig på ett nytt sätt. Jag kan se exempel hemma, där vi har lyckats att med lite okonventionella medel få in unga människor i församlingsrådsarbeten genom bland annat att välja dem på 2 år och inte 4 år. Det är jätteintressant.

Låt oss lyfta de här goda exemplen, men någon måste ta och göra detta på central nivå. Därför är mitt yrkande bifall till reservation 1.

PER LINDBERG:

Ordförande, ledamöter! Jag vill yrka bifall till min motion 2014:104. Det handlar om att återgå till indirekta val i kyrkovalet. Direkta och indirekta val är två demokratiska arbetsformer, som är väl förankrade i Svensk demokratisk tradition. Direkta val har vi i samhällets organ, där självklart alla medborgare deltar. Indirekta val används i regel i olika ideella organisationer, ta Riksidrottsförbundet som exempel, där sammanhållning av nivåerna är det viktiga.

Direkta val till kyrkomöte och stiftsfullmäktige, ska ni veta, har bara ägt rum fyra gånger i hela Svenska kyrkans historia. Vi som sitter här idag kanske redan uppfattar det som en normalitet, men egentligen är det ett helt unikt undantag. Ett direktvalt kyrkomöte finns inte i någon annan kyrka i hela världen, såvitt jag vet. Vi hade det inte heller före år 2000 i Svenska kyrkan. Då var det bara de lokala valen som var direkta. Där var ju kandidaterna väl kända och väl förankrade. Valen till stiftsfullmäktige och kyrkomötet gjordes indirekt. Ni har säkert lagt märke till valet i

Finland. Kyrkovalet där fick faktiskt rätt stort mediagenomslag. Det valet var till den lokala nivån, till församling och samfällighet.

Jag ska också göra en liten historisk tillbakablick. De politiska partierna, som det var då på 1980-talet och även på 1990-talet, gjorde flera framstötningar om att införa direkta val till kyrkomötet. Då var det ju inte kyrkomötet som förfogade över det själva. Det var statskyrka och kyrkomötet var en statlig myndighet. Då fick man vända sig till regeringen, vilket man alltså gjorde. Regeringen har behandlat det där vid olika tillfällen, men på 80-talet tillsatte man en ordentlig utredning i Statens offentliga utredningar, 1987:6, Folkstyrelsens villkor, där det fanns en hel avdelning om kyrkliga val. I denna statliga utredning vägde man för- och nackdelar. Man fann att där självklart fanns allmänna demokratiska skäl för direkta val. Men man konstaterade att indirekta val inom Svenska kyrkan med den ojämna församlingsstorleken, med det partisystem man har och med det låga valdeltagandet ändå inte kunde anses överlägset ett direkt förfarande. Man fastnade alltså för att indirekta val var det enda rätta. Regeringen var klok och partierna mindre kloka. När partierna fick fritt spelrum 1999 blev det direkta val i alla fall.

De fyra punkter som den här utredningen argumenterade kring var att de partiskiljande frågorna är relativt få och att det alltså saknas förutsättningar för en traditionell valrörelse. Det har vi också sett. Det blir snarast så att man lyfter motsättningar och skrämselpropaganda. Man sa att direkta partival kommer att innebära en rikspolitisering av kyrkan. Kyrkan präglas ju av mängder av lokala nomineringsgrupper. Valdeltagandet är lågt och det förringar värdet av direkta val. Så konstaterar man att ett direkt val skulle bli väldigt dyrt. Det har också besannats.

GUSTAF BENGTTSSON:

Fru ordförande, kyrkomötet! Jag yrkar bifall till reservation 1, nämligen att kyrkomötet beslutar uppdra till kyrkostyrelsen att göra en kartläggning av hur valen till församlingsråd genomförts.

Även om mycket ansvar genom beslutet i strukturreformen förts över till pastoraten från församlingarna, är fortfarande församlingarna kyrkans grundläggande enhet, där gudstjänster firas och där majoriteten av kyrkans arbete bedrivs. Det är därför av stor betydelse, tycker jag, hur den lokala demokratin fungerar och att människor med anknytning, kärlek och ansvarstagande verkligen vävs in i församlingsråden. Genom att inga direkta riktlinjer utfärdats, vare sig hur nomineringsmöten skulle genomföras eller hur besluten i kyrkofullmäktige skulle fattas, har en mängd lösningar kommit till på lokal nivå. Att vi får göra olika tycker jag generellt är något positivt, eftersom det ser så olika ut runt om i landet. Det är naturligtvis också eftersträvanvärt med det frihet man har fått. Däremot kan vi ju också anta att friheten har lett till att man kommer att få bättre och sämre lösningar i landet, som inneburit både en stark och mindre stark församlingsanknytning hos dem som valts.

Det vore intressant med en kartläggning. Det ska alltså inte vara en utredning eller att vi ska börja ifrågasätta hela strukturbeslutet nu. Det ska vara en kartläggning av hur det här har gjorts, en kartläggning av de olika metoderna som använts och hur stor spridning som dessa metoder har fått samt naturligtvis också resultaten. Man kan få fram vilken typ av församlingsråd man fick med en viss metod. Däremot ska ingen värdering göras av metoderna som sådana, som att detta var en bra metod och detta var en dålig. En sådan kartläggning kunde troligen enkelt tas fram genom att man tillfrågar stiftet, som säkert har koll på hur det har gjorts i pastoraten inom

deras område. Kartläggningen skulle också vara till stor nytta, dels för de församlingar och pastorat som känner att det kanske inte blev superlyckat. Man kan då kolla på kartläggningen och se att det finns bättre sätt att göra det på. Andra har tänkt smartare än vi. Vi kan ju göra så nästa gång. Dels kan den vara underlag för motioner, gärna även till nästa år om det skulle kunna göras någon förändring före valet 2017.

Vi reserverar föreslår alltså ingen utredning på det sättet. Det vore för tidigt med tanke på att vi nyss har fått igenom den nya organisationen och den ännu inte riktigt fått det genomslag att vi kan utreda. Däremot föreslår vi en kartläggning som kan ge våra församlingar och eventuellt också kyrkomötet möjlighet att komplettera och åtgärda eventuella brister i hur församlingsråden har utsetts.

Alltså bifall till reservation 1. Tack för ordet.

EVELINA JOHANSSON:

Jag välkomnar Boel Johanssons betoning av att vi önskar att så många som möjlighet ska ha möjlighet att rösta på enklast möjliga sätt. Naturligtvis är det en god avsikt att vilja säkra systemet från valfusk eller tveksamma metoder, men jag vill ändå betona perspektivet med att underlätta röstningen. Det finns ju många varianter att förhindra tveksamma metoder på, och begränsning av möjligheter är inte alltid en av dem och inte alltid den bästa.

Att jämföra kyrkovalsreglerna alltför mycket med de allmänna valens regler blir lätt lite missvisande. De allmänna valen har ett högt valdeltagande och i någon mån kan myndigheterna förvänta sig att medborgarna prioriterar att ta sig till en vallokal för att rösta i god tid före eller på valdagen. Svenska kyrkan är inte en myndighet på det sättet. Vårt valdeltagande är inte 90 procent, men om vi vill behålla det så högt som vi kan på vår egen nivå ska vi naturligtvis inte göra det svårare för människor att rösta. Ungdomar frågade mig i samband med kyrkovalet varför vi inte kan rösta på nätet. Vi vet ju att det av valhemlighetsskäl är omöjligt. Det finns inget system som är så säkert i dagsläget. Men det visar på någonting viktigt, nämligen att den nya generationen är van att göra saker på distans. Det är en något föråldrad tanke att alla friska medlemmar skulle rösta i en lokal och enbart ett antal sjuka och gamla skulle kunna rösta med bud. I dagens IT-samhälle är det en välkommen möjlighet att kunna skicka hela släktens röster med moster Karin eller att Bernt tar med sig grannarnas röster ner till byn. I synnerhet på landet, där man har nära kontakter med släkt och grannar, är detta tjänligt.

Jag vill uttrycka min förhoppning att en kommande utredning tar hänsyn till det här viktiga perspektivet. Det vore så onödigt, tycker jag, om Svenska kyrkan i just detta avseende skulle gå bakåt i stället för framåt och driva utvecklingen i motsatt riktning än den, som pekar i linje med hur samhället förändras och hur nya generationer fungerar när det gäller att lägga planer och få göra saker på distans och på enklast möjliga sätt.

KÅGE JOHANSSON:

Fru ordförande! Jag företräder Organisationsutskottet och betänkande 2014:4. Vi har hört en del kring förslagen här tidigare och jag börjar med att yrka bifall till utskottets betänkande.

Något kort om brevröstningen. Här är det två intressen som egentligen står emot varandra, för det första alla de som har önskan om att ha så många väljare som överhuvud taget är möjligt och för det andra att ingen ska kunna missbruka det

system som vi har byggt upp. Ju mer man tighar till det, desto svårare blir det. Vi vill ju ändå hjälpa dem som av olika skäl inte själva kan förflytta sig till vallokalen. Därför tycker vi att vi kan avslå motion 2014:38 och göra ett eget uppdrag till kyrkostyrelsen, att se över regelverket och inte bara inskränka det, som det står om man tolkar det lite elakt.

När det gäller utvärdering av valen, motion 2014:39, anser utskottet att det är för tidigt. Om man väntar något till kan man få mera erfarenheter, så att man får en mera stabil grund att stå på.

Den tredje motionen, 2014:104, angående formerna för kyrkoval är en återkommande motion liksom en del andra. Det finns för och emot och utskottet har då valt att gå på bland annat demokratiutredningens slutsatser.

Bifall till utskottets förslag.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 99.